

Ordena eta kaosa

Bi ahotseko narrazio baterako eta pianoz lagundutako trio baterako gidoi eszenikoa

Testua: Luca Fanelli

Dibulgaziozko kontzertu-mintegi teatraleako proiektua

Euskarazko bertsio eszenikoa

Azpititulua

Dmitri Xostakovitxen 2. trioa, historia, musika eta matematika

Piezaren datuak

Programaren izenburua: *Ordena eta kaosa*

Azpititulua: *Dmitri Xostakovitxen 2. trioa: historia, musika eta matematika*

Testuaren egilea: Luca Fanelli

Hizkuntza: Euskara

Dispositibo eszenikoa: Bi narratzaile (gizon bat eta emakume bat) + trio pianoarekin

Guztizko iraupena, ggb: 52-55 minutu

Musika: Dmitri Xostakovitxen 2. trioa

Egitura: Sarrera + lau kapitulu, trioaren lau mugimenduekin txandakatuta

Legenda eszenikoa

- [G] = gizonen narrazioa
- [E] = emakumeen narrazioa
- *(etenaldi laburra)* = gutxi gorabehera 1 segundo
- *(etenaldia)* = gutxi gorabehera 2 segundo
- *(etenaldi luzea)* = gutxi gorabehera 3-4 segundo
- *Testu urdina* = ohar eszenikoa edo teknikoa
- Irakurtzeko behar den denbora, gutxi gorabehera = bloke mintzatuaren gutxi gorabeherako iraupena

Aurretiko ohar teknikoa

Dokumentu hau gidoi eszeniko bat da, ez partitura itxi bat. Tonuari, etenaldiari, erritmoari, argiari, begiradari eta trantsizioari buruzko argibideak entsegurako lagungarri gisa pentsatuta daude. Askatasunez, malgutasunez eta elkarri entzunez ulertu behar dira. Doitasuna garrantzitsua da; zurruntasuna, ez.

Irakurtzean, ez da gehiegi puztu behar, baizik eta argi, presentziarekin eta arnasa hartuz hitz egin behar da. Enfasia baino hobe da neurritasuna; seriotasuna baino hobe, airea; deklamazioa baino hobe, doitasuna.

Zer energia-banaketa iradokitzen den: [G] narratzaileak diskurtsoaren hari historikoari eta arkitektonikoari eusten dio; [E] narratzaileak maizago biltzen ditu giza alderdia eta hausnarketarekin eta pertzepzioarekin erlazionatutako alderdia. Ez da banaketa psikologiko zurrun bat, kolorean eta pisuan dago aldea. Gizonak emango dio hasiera emanaldiari; emakumeak amaituko du hizketaldia azken mugimenduaren aurretik.

Nola banatzea iradokitzen den: musikariak erdian edo apur bat atzealdean; gizonezko narratzailea alde batean; emakumezko narratzailea bestean. Oso mugimendu gutxi egingo dute irakurtzean. Foku-aldaketek batez ere ahotsaren, etenaldien eta argiaren bitartez etorri behar dute.

Denboren eskema orokorra

Sarrera	Ordena/Kaosa ardatzaren aurkezpena, historia, matematika, musika eta pertsonaia	9'30"-10'
I. kapitulua — Karta	Lehenengo mugimenduaren aurretik	2'30"-3'
I. mugimendua	Trioa, lehenengo mugimendua	interpretazioaren arabera
II. kapitulua — Makina	Lehenengo mugimenduaren ondoren	3'30"-4'
II. mugimendua	Trioa, bigarren mugimendua	interpretazioaren arabera
III. kapitulua — Akatsa	Bigarren mugimenduaren ondoren	4'30"-5'
III. mugimendua	Trioa, hirugarren mugimendua	interpretazioaren arabera
IV. kapitulua — Aurriak	Laugarren mugimenduaren aurretik	7'30"-8'30"
IV. mugimendua	Trioa, laugarren mugimendua	interpretazioaren arabera

Sarrera

Irakurtzeko behar den denbora, gutxi gorabehera: 9'30"-10'

Argi orokor soil bat. Bi narratzaileak jada eszenan daude. Isiltasun osoa hasi aurretik: 4 segundo. Hastean, gizonak publikoari begiratuko dio, ez paperari. Hasierako erritmo barea da, autoritate lasaia du.

[G] Arratsalde on. *(etenaldia)*

[G] Gaur gauean, lehen begiratuan mundu berekoak ez diruditen hiru gauza elkartuko ditugu: gerra, musika eta matematika. *(etenaldi laburra)*

[G] Eta, hala ere, XX. mendeko historiara hurbilduz gero, berehala ohartuko gara oso lotuta daudela. *(etenaldia)*

[E] Gerrarekin pentsatzen dugunean, borroka, suntsipena eta beldurra irudikatzen ditugu. *(etenaldi laburra)*

[E] Baina gerra modernoak beste zerbait ere badira: antolaketa-operazio erraldoiak dira. *(etenaldia)*

[E] Tropak mugitu behar dira, distantziak kalkulatu, trenbideei eutsi, hiriak elikatu, erregaia banatu, erasoaldiak koordinatu, txostenak irakurri, informazioa sailkatu eta erabakiak denbora gutxirekin eta datu osagabeekin hartu. *(etenaldia)*

[E] Hau da: errealitate nahasi, aldakor eta basati bat bihurtu behar da behin-behinean bederen ulertu eta maneia daitekeen zerbait. *(etenaldi luzea)*

[G] Hor sartzen da matematika. *(etenaldia)*

[G] Ez matematikak errealitatea ordeztzen duelako, baizik eta aukera ematen duelako hura tratatzeko moduko forma batera murrizteko. *(etenaldi laburra)*

[G] Norbaitek denbora bat kalkulatu, kopuru bat balioetsi, ibilbide bat marraztu edo bi aukera konparatzen dituen bakoitzean, apustu oso zahar bat egiten ari da: munduak nolabaiteko egitura duela eta egitura hori, modu inperfektuan bada ere, uler daitekeela dioen apustua. *(etenaldia)*

[G] Hori keinu matematiko bat da. *(etenaldi luzea)*

[E] Hala ere, komeni da hasieratik gogoan hartzea ez direla gauza bera ulertzea eta edukitzea, eta eredu bat ez dela mundua. *(etenaldi laburra)*

[E] Mapek balio dute, hain zuzen ere, sinplifikatzen dutelako. *(etenaldi laburra)*

[E] Xehetasun guztiak gordetzen saiatuko balira, erabilgarri izateari utziko liokete. *(etenaldi laburra)*

[E] Gauza bera gertatzen da eskema, plan eta kalkulu guztiekin: tresna boteretsuak dira, baina gauzak kanpoan uztearen kontura funtzionatzen dute. (*etenaldi luzea*)

[G] Eta, hain zuzen ere, hor hasten da arazoa. (*etenaldia*)

[E] Izan ere, mapetan ez dute pisurik lokatzak, ez hotzak, ez nekeak, ez matxurek, ez gaizki ulertutako aginduek, ezta gaua iristen denean eta egunsentian bizirik jarraituko duten ez dakitenean soldaduek sentitzen duten beldurrak ere. (*etenaldia*)

[E] Hori guztia planotik kanpo geratzen da. (*etenaldi laburra*)

[E] Eta, hala ere, benetako historia hain zuzen horrelako gauzez egina dago. (*etenaldi luzea*)

[G] Horregatik, Bigarren Mundu Gerra puntu egokia da ziklo hau hasteko. Izan ere, historia garaikidean gutxitan saiatu dira mundua hain anbizio handiz eta hain bitarteko boteretsuekin ordenatzen. Gutxitan egon dira hainbeste mapa, hainbeste ordutegi, hainbeste taula, hainbeste kalkulu, hainbeste konboi eta zifretatik abiatuta hartutako hainbeste erabaki. Eta gutxitan geratu da hain argi, aldi berean, ahalegin horren muga. (*etenaldia*)

[E] Gerrak berehala gogorarazi zien denei —gobernuei, estatu nagusiei, teknikariei, soldaduei— errealitateak beti duela otzantzeko zaila den zati bat. Eusten dion zati bat. Kalkuluan sartzen ez den zati bat. (*etenaldia*)

[E] Eta tentsio hori ez dagokio soilik historia militarriari. Eguneroko bizitzaren parte ere bada. Denok behar dugu nolabaiteko ordena bat bizitzeko: erritmoak, izenak, neurriak, ordutegiak, azalpenak. Sentitu behar dugu mundua ez dela edonola gertatzen; forma, proportzio, zentzu ezagunen bat duela. Baina, era berean, badakigu, esperientziak erakutsita, une batzuetan hori guztia hautsi egiten dela eta munduak irakurgarri izateari uzten diola. (*etenaldi luzea*)

[G] Orduan, zerbait garrantzitsua ulertzen dugu: ordena ez dago bermatuta. Eraiki egin behar da. Eutsi egin behar zaio. Batzuetan, konkista miresgarria da; beste batzuetan, giza neurri orotatik aldentzen denean, makineria beldurgarria bihur daiteke. (*etenaldia*)

[G] Horixe pentsatzea nahi dugu gaur gauean. (*etenaldi luzea*)

[E] Ez dugu esango ordena beti ona denik; ezta kaosa beti txarra denik ere. Hori baino deserosoagoak dira gauzak. Kaosak suntsitu egiten du, dudarik gabe. Baina ordenak, gizatiarra den horrekiko itsu bihurtzen denean, modu eraginkorrago eta hotzagoan suntsi dezake. (*etenaldi luzea*)

[G] Eta hor sartzen da musika. (*etenaldia*)

[E] Historiak aukera ematen digu kontatzeko zer gertatu zen. Matematikak laguntzen digu ulertzen nola saiatu ziren gizakiak gertatutakoari forma ematen. Musikak, aldiz, beste leku batean kokatzen gaitu: ez du argudiatzen, ez du frogatzen, ez du datarik ez zifrarik ematen;

zerbait arraroagoa eta zailagoa egiten du. Tentsio bat, itxaronaldi bat, haustura bat entzuten uzten digu. (*etenaldi luzea*)

[G] Horregatik aukeratu dugu lan hau. (*etenaldia*)

[G] Dmitri Xostakovitxen 2. trioa ez dago hemen apaingarri gisa, ezta atzeko soinu gisa ere. Hemen dago, istorio hau guztia zeharkatzen duen tentsioaren oso antzekoa sumatzen delako haren forman: egituraren eta hausturaren arteko tentsioa, diziplinaren eta urraduraren artekoa, zorroztasunez eraikitako forma baten eta barrutik hura hausteko mehatxua egiten duen zerbaiten artekoa. (*etenaldia*)

[E] Eta, alde horretatik, musika hau ez dago irudi lezakeen bezain urrun matematikatik. Musikan ere badago proportzioa, errepikapena, bariazioa, simetria, espektatiba. Hemen ere badago ordena. Baina ez da ordena hila edo abstraktua, baizik eta ordena bat arnasa hartzen duena, urduritzen dena, batzuetan ia jasanezin bihurtzen dena. (*etenaldi luzea*)

[G] Hori inporta zaigu, gaur gauean ez dugulako egin nahi bitxikeria matematikoen bilduma bat, ez historia-ikasgai bat, ez errezitaldi iruzkindun bat. Galdera bati jarraitu nahi diogu: zer gertatzen da garai oso batek antolaketan, teknikan, kalkuluan eta aurreikuspenean konfiantza duenean, eta ahalegin erraldoi eta batzuetan distiratsu horrek guztiz otzantzen uzten ez den zerbaitekin topo egiten duenean? (*etenaldia*)

[G] Hondamendi historiko handi orok gordin irakasten du hori: gizakiok badakigula oso sistema boteretsuak eraikitzen, baina inoiz ez dugula erabat kontrolatzen sistema horiek zer eragiten duten. Badakigu planifikatzen, neurtzen, kalkulatzeko, optimizatzen. Guztiz ez dakiguna da errealitateak zer egingo duen gure planekin. (*etenaldia*)

[E] Batzuetan, nahikoa da atzerapen bat. Batzuetan, nahikoa da errepideren bat zeharkatu ezin izatea. Batzuetan, nahikoa da agindu bat gaizki ematea. Eta, batzuetan, arazoa ez da erratzea, baizik eta helburu ikaragarri baterako martxan jarritako makineria erabat eraginkorra izatea. (*etenaldi luzea*)

[G] Horregatik komeni da argi eta garbi esatea: gaur gauean ez dugu matematikaren kontra hitz egingo. Barregarria litzateke. Matematika giza adimenaren formarik gorenetakoa bat da. Hari esker, funtsezkoa eta osagarria bereizten ditugu, lehen nahasmena besterik ez zen lekuan harremanak ikusten ditugu, eta ikasten dugu ez egoten soilik beldurraren edo intuizioaren mende. (*etenaldia*)

[G] Baina hain zuzen ere matematikari zor zaion errespetuagatik, haren muga zein den ere gogoratu behar dugu. Hobeto ulertzen laguntzen du; ez du bere kabuz erabakitzen zer salbatu behar den. Antolatzen laguntzen du; ez du bermatzen antolatzen duen hori bidezkoa izatea. Bitartekoen artean aukeratzen laguntzen du; ez du helburuaren balio moralak zehazten. (*etenaldi luzea*)

[E] Eta alde hori oso garrantzitsua da. (*etenaldia*)

[E] Izan ere, gauza bat da galdetzea zein den bitarteko eraginkorrena, eta beste bat, oso bestelakoa, galdetzea zertarako den eraginkorra. (*etenaldi luzea*)

[G] Galdera hori izango dugu lagun gau osoan. (*etenaldia*)

[G] Eta hari erantzuteko ez diogu jarraituko agintari handi bati, ez mariskal bati, ezta eskuliburuetan jada azpimarratuta datozen izen horietako bati ere. Gizon arrunt bati jarraituko diogu. Alegiazkoa baina egiantzekoa den soldadu bati. Bat milioikaren artean. (*etenaldia*)

[G] Aleksei Ivanovitx Morozov du izena. (*etenaldi luzea*)

[E] 1919an jaio zen, eta trenbideetako langile baten semea da. Haren munduan, ordena ez da ideia abstraktu bat, baizik eta oso gauza konkretua: tren baten ordutegia, bi geltokiren arteko distantzia, lanaren diziplina, pieza bakoitzak leku bat eta ibilbide bakoitzak iraupen bat duelako konfiantza. (*etenaldia*)

[G] Ez da matematikaria, ez heroia, ez sinboloa. Gizon gazte bat besterik ez da, eta ikasi du sinesten munduak, gogorra denean ere, nolabaiteko egitura bat duela. (*etenaldia*)

[E] Gerra piztu denean, oraindik uste du egitura hori nahikoa izango dela. Uste du diziplina, antolaketa eta erresistentziarekin posible izango dela desordena ez hedatzea. (*etenaldia*)

[E] Oraindik ez daki gerrak zer irakatsiko dion. (*etenaldi luzea*)

[G] Irakatsiko dio ordena beharrezkoa dela, baina hauskorra. Sistema bat izan daitekeela izugarria eta, aldi berean, zaurgarria. Kontatzea ez dela beti ulertzea. (*etenaldi laburra*)

[E] Eta giza esperientzia batzuk justu kalkulua gelditzen den lekuan hasten direla. (*etenaldia*)

[E] Ikaskuntza horretan lagunduko diogu. Ez gerra erraldi bat nobela pribatu bihurtzeko, baizik eta oso kontu sinple bat gogoratzeko: zifra oro azkenean gorputz jakin batzuei buruz ari dela, gau jakin batzuei buruz, izen jakin batzuei buruz. (*etenaldi luzea*)

[G] Eta ideia horrekin has gaitezke: gerra modernoa munduari ordena ezartzeko nahitik sortzen da, baina historiak oso azkar gogorarazten dio kaosa ez dela ordenaren kontrakoa, haren muga baizik. (*etenaldi luzea*)

I. kapitulua — Karta

(lehenengo mugimendua baino lehen)

Irakurtzeko behar den denbora, gutxi gorabehera: 2'30"-3'

Kapitulu hau musikaren aurretik ere esan dugu egitura osoan. Lehenengo mugimenduaren aurretik eman nahi bada, aurreko [MUSIKA] blokearen aurretik jarri behar da. Eszenako

lanerako inprimatzen bada, entsegu-bloke independente gisa utz daiteke hemen. [G] nagusitzen da. Tonu narratiboa eta bisuala.

[G] Hasieran, gerra bat mahai batean kabitzen da. (*etenaldia*)

[G] Hori arraroa irudituko zaigu agian, “gerra” esaten dugunean berehala pentsatzen dugulako tiroetan, leherketetan, aurrietan. Baina, horren guztiaren aurretik, beste eszena bat dago: mahai batean zabaldutako mapak, arkatzak, ordutegiak, hirien izenak, trenbideak, biltegiak, hornitze-bideak. Bestela esanda: oraindik guztiz gainezka egiten hasi ez den errealitate bat irakurgarri bihurtu nahian dabilen jendea. (*etenaldia*)

[G] Badu bere logika. (*etenaldia*)

[E] Armada bakar bat ere ez du ausardiak bakarrik mugitzen. Distantziak kalkulatu behar dira, denborak aurreikusi, erregaia, munizioa eta elikagaiak banatu, zubien mantentze-lanak egin, konboiak antolatu. Errealitatea harreman-multzo erabilgarri batera mugatu behar da. Azken batean, eredu bat eraiki behar da. (*etenaldia*)

[G] Aleksei Morozovek ia instintiboki ulertu du hori. Aita trenbidean lanean ikusiz hazi da. Ikusi du nola dagoen sare osoa tarte bakoitza hurrengoarekin bat etortzearen mende, denborak bat etortzearen mende, eta nola eragiten dion puntu bateko atzerapen batek beste guztiari. Berarentzat, ordenak badu zerbait oso zehatza: ez da teoria bat, funtzionatzen duen sare bat da. (*etenaldia*)

[E] Horregatik, gerra hasi denean, Alekseik antolaketan pentsatzen du. Uste du ondo kalkulaturako bide batek erasoaldi bati euts diezaiokeela, agente-kate argi batek desordenari aurre egin diezaiokeela; diziplinak horretarako balio duela, hain zuzen ere: gauzak ez desegiteko. (*etenaldia*)

[G] Eta ez zaio arrazoirik falta. (*etenaldia*)

[E] Arazoa da mapak zati bat bakarrik erakusten duela. Ez ditu erakusten elurra, nekea, matxura, lokatza, beranduegi jasotako agindu baten nahasmena. Eta, batez ere, ez du erakusten zer gertatzen den errealitateak aurreikusi bezala jokatzeari uzten dionean. (*etenaldia*)

[G] Alekseik oraindik ez daki. Paper gainean marra bat ikusi eta ibilbide bat ikusten du. Aurrerago ikasiko du, halaber, atzerapena, ilarak, galerak ikusten. Baina oraindik ez. Oraindik hasierako une horretan gaude, zeinean ordenak posible baitirudi, eta, hain zuzen ere, horregatik hasten da ilusioa. (*etenaldi luzea*)

Iragarpenik gabeko trantsizioa.

4 segundoko benetako etenaldia. Bi narratzaileek ozta-ozta begiratzen diete musikariei. Argi-itzaltze arina hitzaren gainean, argi-pizte leuna trioaren gainean. Inork ez du musika iragartzen.

[MUSIKA]

ARTISTEK LEHENENGO MUGIMENDUA JOKO DUTE

II. kapitulua — Makina

(lehenengo mugimenduaren ondoren)

Irakurtzeko behar den denbora, gutxi gorabehera: 3'30"-4'

Aurreko kapituluan baino energia gehiago. Alternantzia biziagoa. Lehenengo mugimenduak ezinegon jarraitu bat utzi du. Hitzak, orain, bildu eta aurrerantz bultzatzen du.

[G] Honaino, ordenak promesa bat zirudien. *(etenaldia)*

[E] Ez promesa inozo bat, baizik behar bat. Armadak mugitu, hiriei eutsi edo erasoaldiak prestatu nahi badira, egitura behar da. Ordutegiak behar dira, ibilbideak, biltegiak, txostenak, aginte-kateak. Egoera nahasiak erabaki posible bihurtu behar dira. *(etenaldia)*

[G] Baina behin gerra benetan pizten denean, ordena horrek marrazkia izateari uzten dio eta makina bihurtzen da. *(etenaldia)*

[E] Eta gerra-makinak ez daude armaz bakarrik eginak. Erregaiz, ogiz, mantaz, bagoiz, ordezko piezaz, ibiltzeko modukoak diren errepidez, leherrarazi ez diren zubiez, garaiz iristen diren mezuez eta lorik egin gabe hiru gau igaro ondoren agindu bat betearazteko gai diren soldaduez eginak daude. *(etenaldia)*

[G] Oso azkar hasi da Aleksei hori ulertzen. *(etenaldia)*

[G] Ordura arte pentsatu zuen ordena gauza ia garbia zela: ondo eraikitako sareak, kausa eta efektuen segidak, gauza bakoitza bere lekuan edukitzeko gai ziren diziplinak. Gerrak arazo beraren beste bertsio bat erakutsi dio. Irakatsi dio ordena ez dela dena geldirik egotea, baizik eta dena mugitzen ari dela milaka gauzak batera funtziona dezaten lortzea. *(etenaldia)*

[E] Eta hori zailagoa da. Izan ere, gerra modernoetan ezer ez dago gauza bakar baten menpe. Erabaki bakoitzak beste askotatik tira egiten du. Unitateek aurrera egiteko, beste batzuek bidea ireki behar dute. Munizioa iristeko, aurretik erregaiak iritsi behar du. Erregaiak iristeko, garraio-lineak osorik egon behar dute. Linea horiek martxan jarraitzeko, informazioa behar da. Eta informazioak zerbaitetarako balio izateko, baliagarria izateari utzi baino lehen iritsi behar du. *(etenaldia)*

[G] Ideia matematiko oso sinple eta oso serio bat agertzen da hor: dependentziarena. *(etenaldia)*

[E] Sistema konplexuek ondo funtzionatu dezaten, haren atalek nolabaiteko zehaztasun-marjinaz erantzun behar diete elkarri. Ez da zertan dena perfektua izan. Nahikoa da aldi berean lotura gehiegi ez apurtzea. *(etenaldia)*

[E] Hori da edozein aparatu militar modernoren amets handia: loturei eustea. (*etenaldia*)

[G] Alekseik ez du horrela formulatzen, noski. Ez du pentsatzen sistemen teoriari buruz. Askoz gauza zehatzagoetan pentsatzen du. Ea konboia iritsiko den pentsatzen du. Ea bihar janaririk izango den. Ea errepideak irekita jarraituko duen. Ea jaso berri duen aginduak zentzurik duen ala benetan zer gertatzen ari den inork ez dakien leku batetik iritsi den. (*etenaldia*)

[E] Eta hor zerbait garrantzitsua ikasiko du: gerrek antz handiagoa dutela etengabeko doikuntzen kate batekin karga heroiko batekin baino. (*etenaldia*)

[E] Gerra modernoek ez dute eszena epikoen antz handirik; gehiago dute bere burua etengabe zuzentzera behartutako makineria baten antza. (*etenaldia*)

[G] Horregatik du matematikak hain eginkizun garrantzitsua hemen. Ez gerrak arrazional edo garbi bihurtzen dituelako, ez baita hala, baizik eta ziurgabetasuna administratzen laguntzen duelako. Informazio osagabearekin erabakitzen laguntzen du. Baliabide urriak banatzen laguntzen du. Hainbat aukera txarren artean, hain txarra ez dena aukeratzen laguntzen du. (*etenaldia*)

[E] Hori ere komeni da esatea. Batzuetan iruditzen zaigu kalkulua arriskuaren kontrakoa dela. Baina, egia esan, kalkulua ia beti agertzen da arriskua hor dagoenean eta norbait itsu-itsuan ez mugitzen saiatzen denean. (*etenaldia*)

[G] Mundu horretan bizitzen hasi da Aleksei. Mundu horretan, dena beste zerbaiten mende dago. Mundu horretan, itxuraz txikia den erabaki batek kate oso bat zaildu dezake. Mundu horretan, ordena beharrezkoa da, baina jada ez da lasaigarria. (*etenaldia*)

[G] Orain tentsioa da. (*etenaldi laburra*)

[E] Orain erritmoa da. (*etenaldi laburra*)

[G] Orain urgentzia da. (*etenaldia*)

[G] Eta makina zenbat eta handiagoa egin, orduan eta argiago ikusten da ez dela nahikoa martxan jartzea: desegiten has dadin eragotzi behar da une oro. (*etenaldi luzea*)

[MUSIKA]

ARTISTEK TRIOKO BIGARREN MUGIMENDUA JOKO DUTE.

III. kapitulua — Akatsa

Irakurtzeko behar den denbora, gutxi gorabehera: 4'30"-5'

Gero eta gehiago nagusitzen da [E]. Kapitulua kanpoko bolumena pixka bat jaitsi behar du, eta kontzentrazioa handitu. Arazoa jada ez da makina eraikitzea, baizik eta higadura eta hutsegiteak hedatzea.

[E] Gerra guztietan, bada une bat zeinean planei buruz hitz egiteari utzi eta galerei buruz hitz egiten hasten den. (*etenaldia*)

[G] Ez da bat-batean gertatzen. Ez da errebelazio ikusgarri bat. Pixkanaka iristen da, ia modu administratibo batean. Kamioi bat falta da. Bitartekoa ez da ageri. Agindu bat uste baino gehiago luzatzen da. Irtetean baino pertsona gutxiagorekin itzultzen da unitate bat. Eta, inork guztiz erabaki gabe ere, hizkuntza aldatu egiten da. (*etenaldia*)

[E] Hor sartzen da Aleksei. (*etenaldia*)

[E] Une horretara arte oraindik pentsa zezakeen desordena salbuespen bat zela, matxura lokal bat, zuzentzeko moduko arazo bat. Baina gerrak zerbait deserosoagoa irakatsi dio: irakatsi dio akats batzuk ez direla puntu batera mugatzen, bidaiatu egiten dutela. Hedatu egiten dira. Aginte-katean sartzen dira, horniduretan, denboretan, pertsonen animoetan. (*etenaldia*)

[G] Ez da hondamendi handirik behar hori gertatzeko. (*etenaldi laburra*)

[G] Batzuetan, oso gutxirekin nahikoa da. (*etenaldia*)

[G] Errepide bat erabili ezin izatea. (*etenaldi laburra*)

[G] Zubi bat behar baino ordu batzuk gehiagoz zeharkatu ezin izatea. (*etenaldi laburra*)

[G] Mezu bat berandu iristea. (*etenaldi laburra*)

[G] Zifra bat gaizki ulertzea. (*etenaldi laburra*)

[G] Premisa faltsu batean oinarritutako kalkulu zehatz bat egitea. (*etenaldia*)

[E] Historia militarra seriotasun ikaragarriarekin eta informazio gutxiegiarekin hartutako erabakiz beteta dago. Eta ez erantzuleak ezinbestez inkompetenteak zirelako, baizik eta gerrak hain zuzen ere ahalmen hori duelako: oraindik aski ez dakigunean jardutera behartzen du. (*etenaldia*)

[G] Hori, matematikoki esanda, oso problema interesgarria eta gogorra da. Ia inoiz ez dugu ezagutza perfektuarekin erabakitzen. Marjinekin erabakitzen dugu, probabilitateekin, gutxi gorabeherako kalkuluekin. Sistema konplexuen barruan erabakitzen dugu, non aldaketa txiki batek urruneko ondorioak izan baititzake. (*etenaldia*)

[E] Alekseik ez dio horrelako ezeri izena jarri beharrik ulertzeko. Aski du ingurura begiratzea. (*etenaldia*)

[E] Beste modu batera kontatzen hasten da. (*etenaldi laburra*)

[E] Jada ez ditu trenak edo distantziak kontatzen. (*etenaldi laburra*)

[E] Absentziak zenbatzen ditu. (*etenaldi luzea*)

[G] Lehen zeudenak eta jada ez daudenak kontatzen ditu. (*etenaldi laburra*)

[E] Berandu itzultzen direnak kontatzen ditu. (*etenaldi laburra*)

[G] Iristen direnak baina lehengo berdinak ez direnak kontatzen ditu. (*etenaldi laburra*)

[E] Azken batean, parte militar batek zifra batean laburbiltzen duen guztia kontatzen du, zeina, gertutik ikusita, inoiz ez baita kabitzen benetan zifra horretan. (*etenaldia*)

[E] Hor dago gerraren ikasgai zailenetako bat. Kontatzea beharrezkoa da oraindik. Kontatu gabe, ez da ezer antolatzen, ez da ezer erabakitzen, ez da jakiten zer gertatu den ere. Baina kontatzea ez da aski. (*etenaldia*)

[G] Zenbaki batek ordena jartzen du. (*etenaldi laburra*)

[E] Ez du kontsolatzen. (*etenaldi laburra*)

[G] Egoera bat argitzen du. (*etenaldi laburra*)

[E] Ez du berez itzultzen galdu dena. (*etenaldia*)

[E] Aleksei hori ulertzen hasten da ohartzen denean bajarik izan ez duen unitate baten eta akitutako baten arteko aldea ez dela beti taula batean ikusten. Batzuetan, ibiltzeko moduan ikusten du, isiltasunean, norbaitek galdera xume bati erantzuteko duen moteltasunean. (*etenaldia*)

[G] Gerra, une horretan, jada ez da egitura-kontu bat beretzat. (*etenaldi laburra*)

[E] Higadura-kontu bat da. (*etenaldi luzea*)

[E] Eta higadurak badu zerbait bereziki krudela, gutxitan agertzen baita hondamendi bakar gisa. Aitzitik, metatu egiten da. Pixka bat gaur, beste pixka bat bihar. Akats txiki bat hemen, gabezia bat han, galera bat gehiago. Egun batean konturatzen zaren arte sistemak zutik jarraitzen duela, bai, baina jada ez duela lehen izandakoaren antzik. (*etenaldia*)

[E] Akatsak istripu izateari utzi eta paisaia bihurtzen diren unea da hori. (*etenaldi luzea*)

[MUSIKA]

ARTISTEK TRIOKO HIRUGARREN MUGIMENDUA JOKO DUTE.

IV. kapitula — Aurriak

Irakurtzeko behar den denbora, gutxi gorabehera: 7'30"-8'30"

Bloke honek bolumen gutxiagorekin eta egia gehiagorekin iritsi behar du. Hitzean kontzentraturaxeagoa den argia iradokitzen da, gehiegizko dramatismorik gabe. Azken zati handia [E]-rena da. Hitzezko itxialdiaren ondoren ez luke berehalako txalorik egon behar: arnasa hartzen utzi eta zuzenean laugarren mugimenduan sartu.

[G] Azkenean, gerrak ez du antzik hasi zenean zituen planekin. (*etenaldia*)

[E] Gehiago du planak lokatzetik, hotzetik, neketik eta heriotzatik pasatu ondoren geratzen denaren antza. Geltoki hondatu baten antza du, arrastoz betetako errepide batena, erdi zutik jarraitzen duen hiri batena, obeditzeko ohituraz aurrera doan soldadu-talde batena, baina jada ez du konfiantzarik pentsatzeko munduak arrazoizko eran erantzungo duela. (*etenaldia*)

[G] Aleksei horretara heldu da. (*etenaldia*)

[G] Ez da hil. (*etenaldi laburra*)

[G] Eta horrek, maila batean, gehiago konplikatzen ditu gauzak. (*etenaldia*)

[E] Gerran hiltzea patua delako; bizirik irautea, aldiz, esperientzia bat. Ikusitakoarekin, egindakoarekin, ekidin ezin izan denarekin bizitzen jarraitzera behartzen du. Gogoratzera behartzen du. (*etenaldia*)

[E] Eta gogoratzea ez da soilik irudiak gordetzea. Beste era batera ulertzea ere bada. (*etenaldia*)

[G] Alekseik egituren sinetsiz hasi zuen gerra. Ez zegoen oker: egiturarik gabe armadak ez dira mugitzen, ez zaie hornitze-bideei eusten, ez dute zutik irauten presiopean dauden hiriek. Gerrak behin eta berriz baieztatu dio hori. Ordenarik gabe, askoz lehenago hondoratzen da dena. (*etenaldia*)

[E] Baina beste zerbait ere irakatsi dio. (*etenaldia*)

[E] Irakatsi dio ordenak, berak bakarrik, ez duela salbatzen. (*etenaldi laburra*)

[E] Aginte-kate batek funtziona dezakeela eta, hala ere, gizon-emakume jakin batzuk eraman ditzakeela bikain administratutako suntsiketa baterantz. (*etenaldi laburra*)

[E] Kalkulu bat akasgabea izan daitekeela eta helburu ikaragarri baterako izan daitekeela. (*etenaldi laburra*)

[E] Zifra bat izan daitekeela zehatza eta, era berean, ez izan gai funtsezkoa dena esateko. (*etenaldia*)

[G] Hori da, beharbada, ikasgairik zailena. (*etenaldia*)

[G] Gerra osoan egon da kontatzeko beharra. (*etenaldi laburra*)

[E] Trenak kontatu dira. (*etenaldi laburra*)

[G] Errazioak. (*etenaldi laburra*)

[E] Kilometroak. (*etenaldi laburra*)

[G] Galerak. (*etenaldi laburra*)

[E] Munizioa. (*etenaldi laburra*)

[G] Denbora. (*etenaldi laburra*)

[E] Soldaduak. (*etenaldia*)

[G] Eta hala egin beharra zegoen. Ahalegin hori gabe, ez zegoen modurik hondamendiaren erdian orientatzeko. (*etenaldia*)

[E] Baina, azkenean, Alekseik ulertu du kontatzea ez dela guztiz ulertzea. (*etenaldia*)

[E] Guztiz ulertzea beste gauza bat da. Zifra bakoitzari zutabe, taula edo txosten batean sartzean galdu zuen giza balioa itzultzea da. Eta ez dago hori lortuko duen sistemarik. (*etenaldi luzea*)

[G] Horregatik, gerra bat amaitzea ez da soilik borrokak amaitzea. Une bat da zeinean argi geratzen baita zer muga dituen makinak funtzionatzen jarraitzen zuen bitartean nahikoa zirudien guztiak. (*etenaldia*)

[G] Geratzen dira zubi berreraikiak, ordutegi berrezarriak, berriro martxan jartzen diren lineak. Txostenak, balantzeak, azken zifrak. Batzuetan, badirudi ordena itzuli dela. (*etenaldia*)

[E] Baina ez da osorik itzultzen. (*etenaldia*)

[E] Izan ere, orain ordena horrek badaki lehen ez zekien zerbait: badaki zenbat kostatzen den. Badaki beharrezkoa eta, aldi berean, eskasa izan daitekeela. Badaki bizitzari euts diezaiokeela, eta baita harekiko itsu bihurtu ere. (*etenaldia*)

[G] Ezagutza horrekin itzuli da Aleksei. (*etenaldia*)

[G] Ez da itzuli jakintsu gisa, heroi gisa, alegoria gisa. Itzuli da sinplifikazio gehiegizkoez ez fidatzen ikasi duen gizon gisa. Itzuli da diziplina, ondo egindako lana eta sistemen adimena oraindik errespetatzen dituen baina, aldi berean, gauza horietako bakoitza egia osoa ez dela dakien gizon gisa. (*etenaldia*)

[G] Gehiegi ikusi du horretarako. (*etenaldi luzea*)

[E] Eta, hor, historiak eta matematikak bakarrik esan ezin duten zerbait esaten du musikak. (*etenaldia*)

[E] Historiak konta diezaguke zer gertatu zen. Matematikak erakuts diezaguke nola saiatzen garen gertatu zenari forma ematen. Musikak, aldiz, haustura gordetzen du. Ez du ebazten. Ez du azaltzen. Ez du tesi bihurtzen. Soinu bihurtzen du. (*etenaldia*)

[G] Agian horregatik da hain beharrezkoa trio honen moduko obra bat halako ibilbide baten amaieran. Ez baitigu kontsolamendu errazik eskaintzen. Ez baitu mina ideia baten azpian ezkutatzen. Ez baitu sufrimendua onbidezko ikasgai bihurtzen. (*etenaldia*)

[G] Zerbait zintzoagoa egiten du. (*etenaldia*)

[E] Behartzen gaitu une batez gelditzera forma oraindik existitzen den baina jada errugabetasun-itxurarik egin ezin duen mundu batean. (*etenaldia*)

[E] Eta agian hori ere oroimen-modu bat da. (*etenaldia*)

[G] Aleksei bizirik atera da. Baina ez kalterik gabe. Hobeto neurtzen, hobeto kalkulatzeko, mesfidatiagoa izaten ikasi du. Eta ikasi du, aldi berean, gauza batzuk ez direla ezein neurritan osorik kabitzen. (*etenaldi luzea*)

[E] Puntu horretara iritsi nahi genuen gaur gauean. (*etenaldia*)

[E] Ez ordena alferrikakoa dela ondorioztatzera. (*etenaldi laburra*)

[E] Ergelkeria litzateke. (*etenaldia*)

[E] Ezta kaosak askatzaitetik zerbait daukala ondorioztatzera ere. (*etenaldi laburra*)

[E] Hori ere ez litzateke egia izango. (*etenaldia*)

[E] Ikusi nahi genuena ikustea zailxeagoa da: zailxeagoa da ikustea giza adimenak ordena behar duela ulertzeko eta jarduteko, baina desitxuratu egiten dela ordenak guztiz barne hartzen ez duena ahazten duenean. (*etenaldi luzea*)

[E] Gerra baten ondoren, aurri ikusgarriak eta aurri ikusezinak geratzen dira. (*etenaldi laburra*)

[E] Eta aurri ikusezinetako bat da ilusioa galtzea: munduak, behar bezain zorrotz antolatuz gero, azkenean obedituko duelako ilusioa galtzea. (*etenaldia*)

[E] Ez du obeditzen. (*etenaldi luzea*)

[E] Batzuetan, eutsi egiten dio. (*etenaldi laburra*)

[E] Batzuetan, apurtu egiten da. (*etenaldi laburra*)

[E] Batzuetan, biderkatuta itzultzen du bere buruari ezarri nahi izan zion guztia. (*etenaldia*)

[E] Eta, hala ere, mundua ulertu nahian jarraitzen dugu. (*etenaldi laburra*)

[E] Neurtzen jarraitzen dugu, zenbatzen, formak eraikitzen. (*etenaldia*)

[E] Ez hori aski delako, baizik eta hori gabe erabat itsu egongo ginatekeelako. (*etenaldi luzea*)

[E] Litekeena da hor, ordenaren beharraren eta haren mugaren kontzientziaren artean, adimenaren forma apalago eta gizatiarrago bat hastea. (*etenaldia*)

[E] Eta entzutekoa ere bai agian. (*etenaldi luzea*)

5 segundoko benetako isiltasuna. Emakumeak ez du begirada azkarregi jaitsiko. Ez dago azken iruzkinik. Azken mugimendurako trantsizio zuzena.

[MUSIKA]

ARTISTEK TRIOKO LAUGARREN MUGIMENDUA JOKO DUTE.

Azken oharra

Gidoi hau hiru fasetan entseatzea gomendatzen da: (1) hitza bakarrik, banaketa, arnasketa eta denbora errealak finkatzeko; (2) hitza etenaldi zehatzekin, nahiz eta hasieran handiak iruditu; (3) hitza eta musika, sarrerek, irteerak eta ahots-dentsitatea zuzenduz.

Interpretazioaren urrezko araua: intentsitatea gehitzearen edo airea uztearen artean zalantza eginez gero, hobe izaten da airea uztea.